

Pócza Róbert

A Kúria határozata a köztéri óriásplakát lefestése miatti büntetőjogi felelősségről

Alapjogi összeütközés a véleménynyilvánítás szabadsága és a tulajdonhoz való jog között

Hivatalos hivatkozás: Kúria Bfv.III.1.408/2018/10., EBH2019. B.12.

Tárgyszavak: alapjogi összeütközés és alapjogi teszt – társadalomra veszélyességet kizáró okok – tényállásszerűség és társadalomra veszélyesség – tulajdonhoz való jog – véleménynyilvánítás szabadsága

Értelmezett jogszabályhelyek: Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés, IX. cikk (1) bekezdés, XIII. cikk (1) bekezdés; 2012. évi C. törvény (Btk.) a Büntető Törvénykönyvről 4. §

1. Tények
2. Pertörténet
3. A bíróság jogi érvelésének lényege
4. A rendelkezés rész és a *ratio decidendi*
5. Az érvelés kritikája
6. A döntés jelentősége

1. Tények

A terheltek közösen elhatározták, hogy a „Nemzeti Konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról” szülő, a P. R. Kft. által Szegeden elhelyezett óriásplakátokat diszperzites festékekkel lefestik. Festéket vásároltak, majd azzal 2015. június 10-én hét óriásplakátot lefestettek vagy leöntöttek, illetve azok egy részére nagy betűkkel „Szégyen!”, „Szeged nem kéri!”, illetve „Szeged nem ilyen” feliratokat helyeztek el, miáltal a plakátokon lévő szöveg részben olvashatatlanná, részben nehezen olvashatóvá vált. A terheltek a plakátok ily módon történt megrongálásával összesen 137 655 forint kárt okoztak a Miniszterelnökségnek.

2. Pertörténet

A Szegedi Járásbíróság a 2017. január 18-án kihirdetett, 7.B.2013/2016/7. számú ítéletével a terhelteket bűnösnek mondta ki – a *Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (a továbbiakban: Btk.) 371. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő – társtettesként elkövetett rongálás vétségében, ezért őket egy-egy évre próbára bocsátotta.

A Szegedi Törvényszék – védelmi fellebbezések alapján eljárva – a 2018. február 23-án meghozott, 2.Bf.397/2017/12. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet annyiban változtatta meg, hogy az alkalmazott intézkedést mindkét terhelt esetében megrovásra enyhítette.

A jogerős ítélet ellen a Legfőbb Ügyészség 2018. október 29-én terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a terheltek felmentése érdekében arra hivatkozással, hogy a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terheltek bűnösségét. Az indítvány szerint a véleménynyilvánítás szabadsága az Alaptör-

vény IX. cikk (1) bekezdésében garantált alapjog, amely az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint kiemelt védelmet élvez és a véleménynyilvánításhoz való jog alkotmányos határainak megvonásakor a közélet demokratikus és szabad fejlődése szempontjának is mindig kiemelt figyelmet kell szentelni.¹ A közügyeket vitató közlésekkel szembeni állami büntetőhatalom gyakorlása a büntetőjogi szankció súlyossága, stigma jellege és öncenzúra kiváltására alkalmas hatása miatt különösen érzékenyen érinti a vélemény szabadságot és az e szabadsággal élni kívánókat. Ezen okok miatt a büntetőjogi jogszabályoknak nem lehet olyan kiterjesztő értelmet adni, amely lerontaná vagy korlátozná a véleménynyilvánítás szabadságát. A közügyek vitatását érintő véleménynyilvánítás szabadsága alóli kivételeket jelentő büntetőjogi törvényi tényállásokat ezért megszorítóan kell értelmezni, ellenkező esetben a közügyeket vitató megnyilvánulások kriminalizálása az alapjog szabad érvényesülése ellen hatna. Következésképp a közéleti tartalmat hordozó plakátok olyan formában történő megváltoztatása, amely a plakátokon lévő eredeti üzenettel ellentétes véleményt jelenít meg, illetve a tartalom megjelenítését gátolja, a véleménynyilvánítás szabadságából fakadóan nem veszélyes a társadalomra, a társadalomra veszélyesség mint a bűncselekmény egyik fogalmi elemének hiánya okán pedig a terheltek büntetőjogi felelőssége nem állapítható meg.

A Kúria Márki Zoltán, Sebe Mária és Kónya István összetételű tanácsa a 2019. március 6-án kelt, Bfv.III.1.408/2018/10. számú végzésével² (a továbbiakban: Végzés) a felülvizsgálati indítványt nem tartotta alaposnak, a támadott első- és másodfokú ítéletet mindkét terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

3. A bíróság jogi érvelésének lényege

(I) A Kúria – a Bfv.III.835/2017/9. számú felülvizsgálati határozatra, valamint a kommentár- és a büntetőjogi különös részi tanácsirodalomra hivatkozással – elsőként azt részletezte, hogy a terheltek cselekménye a rongálás vétségének valamennyi törvényi tényállási elemét kimerítette, ezért – zárul az indokolás első

¹ Vö. 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABK 2014. április, 286.

² EBH2019. B.12.

és legterjedelmesebb része – a terhelteknek felrótt cselekmény tényállásszerű (Végzés [20]–[30]).

(II) A büntető anyagi jog alkalmazhatósága szempontjából a Kúria álláspontja értelmében egyedül az irányadó tényállás szerinti magatartásnak van jelentősége, amely az elkövetők számára kétségtelenül idegen vagyontárgy károkozással járó megváltoztatását valósította meg. Idegen vagyontárgy megrongálásával kárt okozni pedig szükségképpen mások jogát sértő, ezért a Btk. 4. § (2) bekezdése szerint társadalomra veszélyes tevékenység (Végzés [34]).

(III) A véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatban a Kúria megállapította, hogy „[a] véleménynyilvánítás szabadsága a büntetőjogi felelősségre vonás általános akadályának nem tekinthető”, az „[a]lapjoggyakorlásra hivatkozás önkényt nem igazolhat”, „[a] véleménynyilvánítás pedig bűncselekmény megvalósításával nem gyakorolható” (Végzés [31]–[32]).

(IV) Végül – az előbbi érveket összegezve – a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy miután a terhelteknek felrótt, szándékos magatartás jogellenes és társadalomra veszélyes, továbbá a büntetendőség és a büntethetőség törvényi feltételei hiánytalannak, a bűnösségre vont következtetés törvényes (Végzés [35]).

4. A rendelkező rész és a *ratio decidendi*

A Kúria a rongálás miatt büntetőjogi felelősséget megállapító jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Álláspontja szerint a szándékos plakátrongálást megvalósító terhelti cselekmény nemcsak (I) tényállásszerű, hanem (II) mások jogát is sérti, így veszélyes a társadalomra – tehát bűncselekményt valósít meg –, (III) a véleménynyilvánítás szabadsága pedig bűncselekmény megvalósításával nem járhat, tehát a büntetendőségnek, illetve a büntethetőségnek az nem akadály, (IV) következképp a terheltek bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megfelelően került sor.

5. Az érvelés kritikája

Ad (I) A Kúria értékelése szerint a felülvizsgálati indítvány vitatta, hogy a terheltek terhére rótt cselekmény kimerítette a rongálás tényállási elemeit (Végzés [19]), ezért vizsgálni kellett a tényállásszerűség kérdését. A felülvizsgálati indítvány Kúria által adott összegzése (Végzés [4]–[9]) azonban a tényállásszerűséget vitató hivatkozást nem tartalmaz. Ezért bár egyet lehet érteni az érvelés ezen – hosszasan fejtegetett, fogalomlemező alaposágú és számos ponton jogirodalmi nézetekkel is alátámasztott – részével, az valójában nem kapcsolódik a felülvizsgálati indítványban foglaltakhoz. A tényállásszerűsége vonatkozó következtetésből pedig a felülvizsgálati indítvány által vitatott társadalomra veszélyességre közvetlenül és minden esetben érvényes konklúzió nem adódik. A bűncselekmény törvényi fogalmi elemeit képező tényállásszerűség, illetve társadalomra veszélyesség ugyanis külön entitások, így nem minden tényállásszerű magatartás veszélyes egyben a társadalomra.

Ad (II) A Kúria – dogmatikailag helyesen – a tényállásszerűség megállapítását követően tért át a társadalomra veszélyesség vizsgálatára. A Btk. 4. § (2) bekezdése szerint „[t]ársadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.” A társadalomra veszélyesség törvényi fogalmának értelmezése kapcsán a Kúria lényegében megismételte azt a korábbi, nem kifogásolható

álláspontját,³ miszerint a társadalomra veszélyesség valamilyen cselekménynek az a sajátossága, hogy sérti vagy veszélyezteti a büntetőjogilag védett jogi tárgyak valamelyikét.

Ad (III) Vannak azonban olyan cselekmények, amelyek a büntetőjogilag védett jogi tárgyat sértik vagy veszélyeztetik, mégsem veszélyesek a társadalomra. A bírói gyakorlat által kialakított társadalomra veszélyességet – egyes szerzők szerint jogellenességet⁴ – kizáró okok a jogi tárgy sérelme vagy veszélyeztetése ellenére eliminálják a cselekmény társadalomra veszélyességét és annak hiányához vezetnek. Ilyen például, ha a becület csorbítására egyébként objektíve alkalmas tényállítás (híresztelés stb.):

a) hivatalos személy által, hivatali hatáskörben, ügyintézés során, és azzal összefüggésben történt (hivatásbeli kötelesség teljesítése);

b) ügyfél által peres vagy más, jogilag szabályozott (hatósági) eljárásban, jogosultság, illetve kötelezettség gyakorlása során, az adott eljárás tárgyát képező ügy érdemével összefüggésben történt, ideértve a hatósági ügyet megindító magatartást (beadványt) is;

c) a véleménynyilvánítás (bírálat, jellemzés, nézet és kritika) szabadsága alá tartozik és hatóság vagy hivatalos személy, valamint a közszereplő politikai vonatkozásában, annak e minőségére tekintettel történt.⁵

A bírói gyakorlat által kialakított társadalomra veszélyességet kizáró okok elvi alapját az adja, hogy a cselekmény *attípusos* volta miatt azért sért vagy veszélyeztet érdeket, értéket, hogy egy fontosabb érdeket, értéket mentsen.⁶ Ehhez megfelelő elméleti keretet nyújt az a jogtudományi álláspont, amely szerint nem minden jogtárgysértéssel, illetőleg jogtárgy-veszélyeztetéssel járó cselekmény veszélyes szükségképpen a társadalomra, hanem a társadalomra veszélyességnek további negatív feltétele, hogy a cselekmény megfelelő társadalmi előnnyel nem, vagy nem kellőképpen kompenzált, mely kompenzáció bekövetkezhet individuális vagy társadalmi szinten is.⁷

Ezzel a jogirodalmi nézettel áll összhangban az Alkotmánybíróság álláspontja, miszerint egy cselekmény büntethetőségének a megítélése során arra is figyelemmel kell lenni, hogy bár a Btk. az alkotmányos (vagyis az Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami) rend sérelméhez, illetve annak veszélyeztetéséhez köti az egyes cselekmények társadalomra veszélyességének megítélését, amennyiben azonban egy cselekmény az Alaptörvény által védett alapjoggyakorlásnak minősül (így például a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esik), eleve kizárt annak társadalomra veszélyessége.⁸ Nem lehet tehát társadalomra veszélyes az a cselek-

³ EBH2018. B.1. [22].

⁴ BÉKÉS Imre (szerk.): *Büntetőjog. Általános rész* (Budapest: HVG-ORAC 2003) 93.

⁵ EBH2019. B.2. [56]–[58].

⁶ BELOVICS Ervin: „A jogellenesség és a társadalomra veszélyesség konfliktusa” *Iustum Aequum Salutare* 2007/3. 43.

⁷ NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog általános része* (Budapest: Korona Kiadó 1998) 144.

⁸ Ld. pl. 14/2019. (IV. 17.) AB határozat, ABK 2019. április, 710., Indokolás [21]. A konkrét alkotmányjogi panasz elbírálása során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a közveszéllyel fenyegetés büntette miatti büntetőjogi felelősségre vonás nem jelentette a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányellenes korlátozását, mivel a közbiztonság mint alkotmányosan védett érték sérelmének a veszélye a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását indokolta tette és a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi köre nem terjedt ki az adott esetre, ezért a bíróság a cselekmény társadalomra veszélyességét helyesen nem zárta ki.

mény, amely alkotmányosan védett alapjoggyakorlásnak minősül.⁹ Noha az eljáró bíróság feladata eldönteni egy konkrét cselekményről, hogy társadalomra veszélyes-e, az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kell, hogy a társadalomra veszélyesség megállapítása nem eredményezi-e egy védett alapjog gyakorlásának alkotmányellenes korlátozását. Másképpen fogalmazva: alkotmányossági kérdés, hogy a cselekmény tekinthető-e a véleménynyilvánítás Alaptörvény által védett tárgykörébe tartozónak, és amennyiben igen, akkor azt az eljáró bíróság figyelembe vette-e a cselekmény társadalomra való veszélyességének megítélése során.¹⁰

Jelen esetben alappal felvethető, hogy a terhelt az őket megillető, az alapjogi hierarchiában magasabb szinten álló, ezért erősebb védelmet élvező alapjogukat egy másik alapjog büntetőjogilag védett jogi tárgyát – a tényleges alapjogi összeütközés folytán – szükségképpen sértő módon gyakorolták. Kérdés ugyanakkor, hogy a közügyeket érintő véleménynyilvánításhoz való jog adott körülmények közötti gyakorlása a kormányzati kommunikációs tartalmat közpénzen megjelenítő nyomdaipari termékhez fűződő tulajdonjog mint jogtárgy sérelmét társadalmi szinten kompenzálja-e, ezért a terhelti cselekmény a véleménynyilvánítás alkotmányosan védett tárgykörébe tartozik-e. Ha igen, akkor az – hasonlóan a közszereplők-ről e minőségükre tekintettel tett véleménynyilvánítás Alkotmánybíróság által megalapozott esetköréhez¹¹ – a bírói gyakorlat által tételezendő társadalomra veszélyességet kizáró okot jelent. Ennek lehetőségét a Kúria felülvizsgálati döntésével kizárta ugyan, ám a felülvizsgálati indítvány alapjogi érvelésére reflektálva megfogalmazott, a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos, hangzatos elvi tételek – melyek egyúttal az utolsó, (IV) pont alatti következtetés premisszái – az alábbiak szerint vitathatók.

A terhelt az azon magatartása, hogy hét óriásplakátot festékekkel lefestettek vagy leöntöttek, illetve azok egy részére nagy betűkkel „Szégyen!”, „Szeged nem kéri!”, illetve „Szeged nem ilyen” feliratokat helyeztek el, véleménynyilvánításnak tekintendő. A feliratok esetében egyértelműen írásbeli közlésről van szó, míg az óriásplakátok lefestése, illetve leöntése a terhelti szándékra figyelemmel és a cselekmény gondolat közvetítésére való alkalmassága folytán¹² kommunikatív tett. Abból a megállapításból, hogy „[a] véleménynyilvánítás pedig bűncselekmény megvalósításával nem gyakorolható” (Végzés [32]), arra lehet következtetni, hogy a terhelt cselekményét a Kúria is véleménynyilvánításnak tekintette. Emellett a Kúria a véleménynyilvánítás jogának gyakorlására való hivatkozást is felismerte, mivel arra a megállapításra jutott, hogy az „[a]lapjoggyakorlásra hivatkozás önkénynt nem igazolhat” (Végzés [31]).

A felülvizsgálati indítványt előterjesztő Legfőbb Ügyészség helyesen idézte az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében deklarált véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos gyakorlatát. Hangsúlyozandó e körben az is, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe és

kiemelt védelme nem önmagáért való, hanem kettős igazolásából fakad: nemcsak az egyéni önkifejezés, a személy szabad kibontakozásának és szellemi autonómiájának záloga, hanem egyúttal a demokratikus közvélemény és akaratképzés nélkülözhetetlen forrása is.¹³

Az a kúriai álláspont, hogy „a véleménynyilvánítás szabadsága a büntetőjogi felelősségre vonás általános akadályának nem tekinthető” (Végzés [31]), a felülvizsgálati indítvány elbírálása szempontjából nem mérvadó, mert nem ad választ a felülvizsgálati indítvány érdemi felvetésére, miszerint a terhelti cselekmény a véleménynyilvánítás szabadsága körébe vonható-e és ez a körülmény az adott ügyben a büntetőjogi felelősségre vonás konkrét akadályát jelenti-e.

A szólás- és sajtószabadság gyakorlásának kriminalizálása és büntetőjogi szankcióval sújtása olyan visszatartó hatás (*chilling effect*) kiváltására alkalmas, amely a közélet véleményformálásában résztvevőket is megfélemlíti, elriasztja, ezáltal pedig a demokratikus és plurális alapokra épülő közélet kibontakozását és értékét gyengíti. Ezért a büntetőjog – mint végső eszköz – kizárólag azokkal a legsúlyosabb esetekkel szemben nyújthat oltalmat, amikor a vélemény alkotmányos jogot sért vagy a jogsérelem veszélye közvetlenül jelen van.¹⁴

A terhelti véleménynyilvánítás a tényállás szerint a Miniszterelnökségnek kárt okozott, vagyis az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti tulajdonhoz való jogot sértette. Amint azt az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, az ítélező bíróságoknak figyelemmel kell lenniük a szólásszabadságnak más alapjogokkal való kollíziójára is, így különösen a tulajdonhoz való joggal való kapcsolatára.¹⁵ Ehhez képest a Kúria adós maradt egyfelől ezen alapjogi összeütközés megvilágításával, másfelől az egymással összeütközésbe kerülő alapjogoknak az ún. alapjogi teszt alkalmazásával történő, minden részletre kiterjedő mérlegelésével, mely elősegítette volna annak megválaszolását is, hogy adott ügyben a véleménynyilvánítás szabadsága a büntetőjogi felelősségre vonás konkrét akadályát jelenti-e.

Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint „[a]lappvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.” Az Alkotmánybíróság több határozatában rögzítette, hogy az alapjogok korlátozására vonatkozó szükségességi és arányossági teszt elsősorban ugyan a jogalkotót kötelezi, azonban a jogalkalmazókkal szemben is támaszt követelményeket.¹⁶ Ha a bíróságok olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül – az Alaptörvény 28. cikke szerinti, az Alaptörvénnyel összhangban álló jogszabály-értelmezésre is tekintettel – az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányosság az elérni kívánt cél és az alapjogi korlátozás súlyának mérlegelését kívánja meg.¹⁷

⁹ Ld. továbbá 1/2019. (II. 13.) AB határozat, ABK 2019. február, 242., Indokolás [44], szintén a véleménynyilvánítás szabadsága kapcsán.

¹⁰ 3089/2019. (IV. 26.) AB határozat, ABK 2019. április, 748., Indokolás [27]–[28]; hasonlóképpen: 14/2019. (IV. 17.) AB határozat, ABK 2019. április, 710., Indokolás [28]–[29].

¹¹ 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 219.

¹² 1/2019. (II. 13.) AB határozat, ABK 2019. február, 242., Indokolás [36].

¹³ 7/2014. (III. 7.) AB határozat, ABK 2014. március, 135., Indokolás [23] és 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABK 2014. április, 286., Indokolás [23].

¹⁴ 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABK 2014. április, 286., Indokolás [30].

¹⁵ 1/2019. (II. 13.) AB határozat, ABK 2019. február, 242., Indokolás [37].

¹⁶ Pl. 3/2015. (II. 2.) AB határozat, ABK 2015. február, 83., Indokolás [21] és 3030/2019. (II. 13.) AB határozat, ABK 2019. február, 190., Indokolás [28].

¹⁷ 3/2015. (II. 2.) AB határozat, ABK 2015. február, 83., Indokolás [21].

Kérdés maradt tehát, hogy mik lehetnek volna az alapjogi összeütközés mérlegelésének konkrét szempontjai a felülvizsgálati eljárásban.

Az Alkotmánybíróság – a Budapest V. kerület, Szabadság téren található szovjet hősi emlékmű narancssárga színű festéket tartalmazó luftballonnal történt megdobása miatti szabálysértési ügy kapcsán – leszögezte, hogy csak kivételes esetekben igazolható alkotmányosan az a véleménynyilvánítás, amely a tulajdon tárgyát rongálja, abban állagsérelmet okoz vagy annak értékét csökkenti. A taláros testület iránymutatása szerint az eljáró bíróságnak az ún. alapjogi teszt alapján vizsgálnia kell azt, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága adott formában való megvalósulásának korlátozása szükségesnek tekinthető-e a konkuráló alapjog vagy más alkotmányosan védett érték érvényesülése érdekében. Ennek vizsgálata során egyfelől figyelembe kell venni, hogy a tulajdonhoz való jog korlátozásának szükségessége tekintetében indokolt-e a cselekvő véleményének tetteles magatartás által történő kifejezésre juttatása vagy az más, olyan eszközzel is – például felszólalással, molinóval, táblákkal stb. – kifejezhető lenne, amely a tetteles magatartással azonos súlyú figyelemfelkeltésre lenne alkalmas. Másfelől vizsgálni kell azt is, hogy a tett által megvalósuló véleménynyilvánítás során bekövetkező tulajdonjog-korlátozás arányban áll-e a véleménynyilvánító cselekvés céljával. E tekintetben a jogalkalmazónak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy az érintett személynek a véleménye közlésére szolgáló cselekménye nem korlátozza-e oly mértékben másnak a tulajdonhoz való jogát, amely a tulajdon öncélú, a vélemény közlésének kereteit túllépő, visszafordíthatatlan, vagy csak jelentős költségráfordítással visszafordítható károsodását eredményezi.¹⁸

A két alapjog összeütközése során vizsgálandó további szempontok körét az Alkotmánybíróság részletesen kibontotta a Budapest V. kerület, Szabadság téren épülő német megszállási emlékmű körül, az építési területet elhatároló kordonra felerősített védőponyván festékszóróval elhelyezett felirat miatti szabálysértési ügy kapcsán. Eszerint perdőntő, hogy (i) a közlés közügyeket érint-e, (ii) a vélemény külvilágban történő megjelenési formája a közéleti vitával kapcsolatos jogalany alapjogát érinti-e, továbbá hogy (iii) volt-e egyéb lehetősége az indítványozónak véleménye kifejtésére, amely egyben részére a közéleti vitában történő, az általa választott móddal azonos intenzitású részvétel biztosított volna.¹⁹

A „Nemzeti Konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról” szóló óriásplakátokon szereplő, kormányzati kommunikációs tartalommal vitába szálló és ugyanott megjelenített véleménynyilvánítás az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) és az Alkotmánybíróság ezirányú szempontrendszere – a vélemény megjelenésének körülményei, a közlés tartalma és kontextusa, szerepe és célja – alapján egyértelműen a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot jelent. Ezen túl-

menően a terheltek cselekménye a tényállás szerint a Miniszterelnökség, tehát a közéleti vitával érintett jogalany tulajdonhoz való jogát érintette. Hovatovább a terheltek mint a közügyekkel nem hivatásszerűen foglalkozó állampolgárok számára az óriásplakáton megjelenített kormányzati kommunikációs tartalommal kapcsolatban az általuk választottn kívül egyéb, azonos intenzitású véleménynyilvánítási lehetőség nemigen adódott, mivel erre más kommunikációs eszköz – például a felszólalás, a molinó, a tábla – kevésbé látszik alkalmasnak. A magánszemély terheltek számára jelentős költségvonzata lenne, ha az államilag finanszírozott plakátkampánnyal szemben azonos hatékonyságú megszólalást biztosító ellenkampányt kívánnának folytatni.

Az Alkotmánybíróság tovább cizellálta a vizsgálandó szempontrendszert, amikor egy másik tényállást elhatárolt a szovjet hősi emlékmű fent idézett esetétől annyiban, hogy (i) a berepedezett, majd befestett járdaszakasz közvetlenül a vélemény hordozója volt: az indítványozók azért festették be a járda hibás részeit, mert annak elhanyagolt állapota ellen tiltakoztak, továbbá (ii) az érintett járdaszakasz befestése nem okozott maradandó állagsérelmet.²⁰

Mindezt a jelen ügyre vonatkoztatva megállapítható, hogy a terheltek által lefestett plakát is közvetlenül a vélemény hordozója volt és a terheltek cselekménye nem okozott „maradandó” állagsérelmet, mint a járdaszakasz befestése, így a tulajdonhoz való jog korlátozása nem tekinthető aránytalannak.

Ezeknek az alkotmánybírósági gyakorlatban kikristályosodott szempontoknak az értékelő mérlegelése a Kúria részéről elmaradt.

A Kúria azon kijelentése, miszerint az alapjoggyakorlásra való hivatkozás önkényt nem igazolhat, magába foglalta annak állítását is, hogy a terheltek cselekménye önkényes, ezt azonban érvekkel nem támasztotta alá. Nem fejtette ki ugyanis, hogy a terhelti – kétségtelenül önkifejező – cselekmény adott körülmények között miért és mennyiben tekinthető önkényesnek, illetve milyen indokok mentén nem vonható a véleménynyilvánítás szabadságának körébe, különösen az Alkotmánybíróságnak az EJEB állandó gyakorlatából kölcsönzött álláspontjára figyelemmel, miszerint a véleménynyilvánításhoz való jog nem csupán a vélemény kialakításának szabadságát, hanem – attól elválaszthatatlanul – a vélemény kifejezésre juttatásának (megnyilvánulásának) a szabadságát is magában foglalja.²¹

A felülvizsgálati indítványt előterjesztő Legfőbb Ügyészség a bűncselekmény fogalmi elemei közül egyedül a társadalomra veszélyesség fennállását vitatta, ezért a Kúria annak állításával, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem járhat bűncselekmény megvalósításával, pusztán csak – más szavakkal – megismételte a terhelti cselekmény társadalomra veszélyességére vonatkozó következtetését, újabb érvet azonban nem szolgáltatott a felülvizsgálati indítvánnyal szemben.

¹⁸ 1/2019. (II. 13.) AB határozat, ABK 2019. február, 242., Indokolás [38].

¹⁹ 3132/2018. (IV. 18.) AB határozat, ABK 2018. április, 671., Indokolás [36], [38]–[39]. Ebben az ügyben az Alkotmánybíróság úgy foglalt állást, hogy bár a közlés közügyeket érintett, a vélemény külvilágban történő megjelenési formája a közéleti vitához nem kapcsolódó gazdasági társaság tulajdonhoz való jogát érintette és az indítványozónak volt egyéb, a választott móddal azonos intenzitású részvétel biztosító lehetősége a véleménye kifejtésére, ezért a tulajdonhoz való jog a véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátja lehetett.

²⁰ 14/2019. (IV. 17.) AB határozat, ABK 2019. április, 7–10., Indokolás [36].

²¹ „[...] ha a kérdéses vélemény tartalma és kifejezésre juttatásának formája is a közügyekkel kapcsolatos, érvényesül a szigorúbb korlátozás elve. Abban az esetben viszont, ha a kifogásolt közlés tartalma vagy kifejezésre juttatásának formája nem, vagy nem kizárólag közügyeket érint, a szigorúbb korlátozás elve kizárólag a közügyeket érintő tartalom, vagy megnyilvánulási forma tekintetében érvényesülhet.” 3132/2018. (IV. 18.) AB határozat, ABK 2018. április, 671., Indokolás [37].

Ad (IV) Tekintettel arra, hogy a (III) pont alatti premisszák részint nem relevánsak, részint nem megalapozottak, az azokból származtatott következtetés sem helytálló.

Összefoglalva: a Kúria olyan alapvető kérdéseket hagyott megválaszolatlanul, melyek egy részét fel sem vetette. Ez elkerülhető lett volna, ha a formális és kizárólag szakjogági érvek mellett érdemben vizsgálta volna a felülvizsgálati indítvány alapjogi felvetéseit és lényegesen szélesebb – alapjogi és nemzetközi jogvédelmi – horizonton tekintett volna szét.

6. A döntés jelentősége

A Kúria helyesen járt el, amikor felismerve a jogkérdés elvi és joggyakorlatban mutatkozó jelentőségét, az eset konkrét meghatározottságain túlmutató, általános érvényű álláspontot kívánt kialakítani. Ezt a szándékot jelzi az is, hogy az elemzett döntést a Kúriai Döntések 2019. májusi számában, az elvi határozatok között, EBH2019. B.12. számon tették közzé. Figyelemmel azonban arra, hogy az elvi határozat érvelése hiányos, nem megalapozott és nem meggyőző, továbbá hogy e körben korábban nemcsak a nyomozó hatóság,²² hanem a bíróságok²³ részéről is az elvi határozattal ellentétes álláspont jelent meg, az elvi határozat a joggyakorlatot egységesítő és orientáló szerepének nem tud eleget tenni.

Az elemzett döntés érvelésének kritikájához kapcsolódó, ugyanakkor általános érvényű alapvetésnek tekinthető a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye, miszerint a bírói gondolkodásban fokozottan szükség van egyfajta alapjogi „átalakulásra”, az alapjogi szempontok fokozottabb megjelenítésére, mely bírói bátorságot is feltételez. Az ítélezés azon ágazatai esetében, ahol alapjogok konkrétan is érintettek, így a szólás-

és véleménynyilvánítás szabadsága, a gyülekezési jog és a tisztességes eljáráshoz való jog, különös figyelmet kell fordítani az alkotmányos összefüggésekre és a kapcsolódó alapjogi gyakorlat feltárására, mivel várható, hogy a bírói döntés alapjogi kontrolljára is sor kerül. Az alkotmányjogi panaszok elbírálása alapján létrejön egyfajta „bírói alkotmányos joganyag”, mely idővel a bírói gondolkodásmódra is kifejti hatását. A bírói szervezetnek ezt a joganyagot a jobb és elfogadottabb bírói döntések meghozatala érdekében kell felhasználnia, idővel egyre kevesebb lehetőségét adva annak, hogy a bírói döntés alapjogi szinten megkérdőjelezésre kerüljön.²⁴ Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény hatálybalépése előtt is lehetősége volt a bírói jogértelmezés befolyásolására alkotmányos követelmények előírásával. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 27. §-a szerinti – alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény, amely alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját immár közvetlenül vizsgálja. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy ezen érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban az érintett alapjog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.²⁵ A döntés megmérettetésének lehetősége nyilvánvalóan nemcsak az Alkotmánybíróság előtt,²⁶ hanem az EJEB előtt is adott.

A fentiek alapján az alapjogok közötti mérlegelés a jelen ügyben a véleménynyilvánítás szabadsága javára dönthető el.

Pócza Róbert • bíró • Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság • poczarobert@gmail.com

²² „»[A] politikai tárgyú plakátok tartalma egy részének lefestése – a véleménynyilvánítás szabadságának értelmezése okán – sem bűncselekményt, sem szabálysértést nem valósít meg.«” – idézi a rendőrségi álláspontot az egyik internetes portál „A Jobbik-plakátok megrongálását nem lesik rendőrök a bokorból” *hvg.hu* (https://hvg.hu/itthon/20170613_jobbik_plakat_rongalas_kormanyzati_kampany).

²³ A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának „Az Alaptörvény követelményeinek érvényesülése a bírósági ítélezésben” tárgyú, 2017. február 15-én elfogadott összefoglaló véleménye (a továbbiakban: összefoglaló vélemény) utalt arra, hogy „a Pesti Központi Kerületi Bíróság, illetve a Budai Központi Kerületi Bíróság további 7 rongálással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés miatt indult eljárást a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos elvére hivatkozással szüntetett meg. Ezekben az ügyekben a feljelentés tárgya az volt, hogy az eljárás alá vont személyek a város különböző pontján kihelyezett politikai plakátokat – azokkal, illetve azokban népszerűsített elvekkkel, cselekményekkel egyet nem értésüket kifejezve – megrongálták, letépdesték.” (Ld. összefoglaló vélemény 89.)

²⁴ Összefoglaló vélemény (23. lj.) 194–195.

²⁵ 3/2015. (II. 2.) AB határozat, ABK 2015. február, 83., Indokolás [18].

²⁶ A Kúria Végzésével szemben alkotmányjogi panaszt nyújtottak be (elérhető: [public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/de4ec9c4154deb77c125845d005ba7f9/\\$FILE/IV_939_0_2019_ind%C3%ADtv%C3%A1ny_anonim.pdf](https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/de4ec9c4154deb77c125845d005ba7f9/$FILE/IV_939_0_2019_ind%C3%ADtv%C3%A1ny_anonim.pdf)), az eljárás IV/939-0/2019. számon van folyamatban az Alkotmánybíróság előtt.